

Avdelning
Utvärderingsavdelningen
Handläggare
Susanna Lindenskoug
08-563 086 61
susanna.lindenskoug@uka.se

Södertörns högskola
Rektor

Södertörns högskolas ansökan om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier

Universitetskanslersämbetets beslut

Universitetskanslersämbetet (UKÄ) beslutar att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier.

Ansökan och ärendets hantering

Södertörns högskola har den 29 december 2016 ansökt hos UKÄ om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier. För granskning av ansökan har UKÄ utsett följande sakkunniga: Professor Olle Josephson, Stockholms universitet, professor Ellen Krogh, Syddansk Universitet och professor Gitte Malm, Mittuniversitetet. De sakkunnigas bedömning baseras på Södertörns högskolas ansökan om examenstillstånd och på kompletteringar till ansökan inkomna den 8 september och den 28 september 2017, samt på intervjuer som genomfördes den 12 september 2017. De sakkunnigas yttrande bifogas.

Universitetskanslersämbetets bedömning

Bedömningen av ansökan har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen (1992:1434) och högskoleförordningen (1993:100) samt utifrån de krav som finns sammanställda i *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen*. Uppdraget ligger inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning (*Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning. Redovisning av ett regeringsuppdrag, Rapport 2016:15*).

De sakkunnigas bedömning är att Södertörns högskola har de förutsättningar som krävs för att ge licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier och att utbildningen uppfyller kraven i högskolelagen och de examensmål som anges i högskoleförordningen. UKÄ instämmer i de sakkunnigas bedömning

Beslut i ärendet har tagits av generaldirektören Anders Söderholm efter föredragning av utredaren Susanna Lindenskoug i närvaro av enhetschefen Viveka Persson, avdelningschefen Karin Järplid Linde och strategi- och planeringsansvarige Per Westman samt kommunikationschefen Agneta Rolfer.

Anders Söderholm

Susanna Lindenskoug

Kopia till:

Bedömagruppen

Granskning av Södertörns högskolas ansökan om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier

Uppdraget

Södertörns högskola har den 29 december 2016 ansökt hos Universitetskanslersämbetet (UKÄ) om tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier. Vi, professor Olle Josephson, Stockholms universitet, professor Ellen Krogh, Syddansk Universitet och professor Gitte Malm, Mittuniversitetet, har fått i uppdrag av UKÄ att granska ansökan.

Bedömning

Vår bedömning har gjorts utifrån de krav som ställs i högskolelagen och högskoleförordningen samt utifrån de krav som finns sammanställda i *Vägledning för ansökan om tillstånd att utfärda examen*. Uppdraget ligger inom ramen för det nationella systemet för kvalitetssäkring av högre utbildning (*Nationellt system för kvalitetssäkring av högre utbildning. Redovisning av ett regeringsuppdrag, Rapport 2016:15*). Underlag för bedömningen har varit Södertörns högskolas ansökan om examenstillstånd, kompletteringar till ansökan inkomna den 8 september och den 28 september 2017, samt intervjuer som genomfördes den 12 september 2017. Vid detta tillfälle genomfördes gruppvisa samtal med högskolans ledning, övergripande och operativt ansvariga för utbildningen, doktorander samt handledare och lärare. Vår bedömning redovisas i bilaga 1. Bedömningen sammanfattas i ett samlat omdöme med motivering.

De sakkunnigas rekommendation

Vi föreslår att UKÄ beslutar att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda licentiat- och doktorsexamen inom området utbildningsvetenskapliga studier.

De sakkunniga
Olle Josephson

Ellen Krogh

Gitte Malm

Bilaga 1

De sakkunnigas motiveringar

Lärosäte

Lärosäte	Examenstillstånd	ID-nr
Södertörns högskola	Utbildningsvetenskapliga studier - licentiat- och doktorsexamen	A-2016-12-4170
<p>Område för examenstillstånd</p> <p>Omdöme: Tillfredsställande</p> <p>Motivering: Södertörns högskola har ansökt om examenstillstånd för utbildning på forskarnivå inom området Utbildningsvetenskapliga studier, initialt med forskarutbildningsämnena pedagogik och svenska. Utbildningsvetenskap är ett väletablerat område i det svenska forskarsamhället och kraven på forskningsanknytning i all lärarutbildning har ökat efter den senaste lärarutbildningsreformen 2011, vilket innebär att behovet av utbildningsvetenskaplig forskning vuxit. Det är alltså välmotiverat för en högskola med omfattande lärarutbildning att inrätta forskarutbildning inom detta område.</p> <p>Södertörns högskola anger i sin ansökan att området kommer att ha en stark inriktning på lärarutbildningar, det vill säga att de kommer ha bäring på de akademiska professionsämnen som är inblandade i lärarutbildning. Fokus på didaktisk forskning inbegriper allmän- och ämnesdidaktik, alltså sådan forskning som vuxit fram genom forskningsproblem sprungna ur (lärar-)professionen. Området kan alltså omfatta didaktisk forskning inom alla de ämnen som ingår i lärarutbildningar, exempelvis matematik, främmande språk, fysik och historia för att ta några exempel. Ansökan gör dock klart att det i första hand är pedagogik och svenska som avses och som ska fungera som drivkraft i uppbyggandet av en stabil forsknings- och forskarutbildningsmiljö. Tänkbara expansionsområden inom en nära framtid är engelska och litteraturvetenskap. Både i ansökan och i intervjuerna lämnades öppet i vad mån området på sikt kan komma att omfatta ämnen som inte ligger lika nära pedagogik eller svenska, såsom naturvetenskapliga ämnen.</p> <p>Bedömargruppen finner att områdets omfattning och avgränsning, såsom de beskrivs i ansökan och utvecklades i intervjuerna, är väl valda. De två ämnena pedagogik och svenska har ofta mycket starka beröringspunkter och de har goda förutsättningar att stötta varandra metodologiskt och innehållsmässigt. Området stämmer också väl med Södertörns högskolas övergripande profil och högskolans strategi för en forskningsförankrad lärarutbildning. Pedagogik är ett centralt ämne inom så gott som all lärarutbildning, och svenska är ett stort ämne inom många lärarutbildningar. Pedagogik vetter mot allmäntdidaktiska frågeställningar och svenska mot ämnesdidaktiska. Ansökan framhåller som ett gemensamt drag för de två ämnena att de bedriver didaktisk (inklusive ämnesdidaktisk) forskning, och att denna forskning präglas av ett kritiskt förhållningssätt i förhållande till undervisningens förutsättningar och möjligheter, liksom dess innehåll och utformning i olika kulturella och sociopolitiska kontexter. Vad det kritiska förhållningssättet kan innebära framgår av ansökan; däremot framgår inte lika tydligt hur didaktiken och dess särskilda teoretiska och metodologiska utgångspunkter bidrar till området. Vid intervjuerna med operativt ämnesansvariga framkom dock att det fanns genomtänkta idéer och en stor utvecklingspotential på denna punkt.</p> <p>I en egeninitierad utvärdering av humanistisk forskning vid Södertörns högskola 2015 bedömdes forskningen inom såväl svenska som pedagogik ha mycket bra kvalitet. De allmänna</p>		

förutsättningarna för forskarutbildning föreligger alltså. Pedagogikämnet och pedagogikforskningen vid Södertörns högskola verkar enligt ansökan inom tre fält: pedagogiskt förändringsarbete, pedagogikens praktiska och teoretiska förutsättningar samt globaliseringsutmaningar och social rättvisa. Att döma av publikationsförteckningen kan man dock snarare urskilja två forskningsfält: dels kritiska studier av utbildning och demokrati (som också innefattar pedagogiskt förändringsarbete), dels studier av romskt språk och romsk kultur. Inom det förra, högst relevanta området finns i dag en mycket erfaren och högt kvalificerad forskare – en av de två professorerna inom ämnet – samt tre till fyra juniora forskare varav ett par alldeles nyligen nått docentkompetens. Det måste ses som tillräckligt för att garantera stabilitet och kvalitet i forskarutbildning. Det senare fältet, romska studier, har hög relevans för området Utbildningsvetenskapliga studier i den mån forskningen gäller skola och lärarutbildning. Vid intervjuerna framkom att Södertörns högskola har i uppdrag att utforma en gymnasieläroverutbildning i romska studier, varför en utveckling av den vetenskapliga kompetensen inom detta fält är viktig. För närvarande är den dock svag om man ser till antalet verksamma forskare eftersom ingen av de tre till fyra forskare som i dag är verksamma inom romska studier i första hand är inriktade mot skola och undervisningspraktiker.

Inom ämnet svenska finns det tre närliggande huvudområden: språk i arbetslivet, kritiska språkanalyser samt språk i undervisningspraktiker. Samtliga tre forskningsfält har relevans för utbildningsvetenskap, i synnerhet det tredje. En av ämnets två professorer har här en mycket stark meritering, både med egen forskning och omfattande doktorandhandledning. Övriga fem seniora forskare har vid olika tillfällen rört sig i närheten av detta tredje fält men gjort sina huvudsakliga insatser inom andra fält. Av ett tiotal juniora forskare (dvs. disputerade men ännu inte docenter) har ungefär hälften bedrivit sin forskning huvudsakligen inom fältet språk i undervisningspraktiker. Det kan tilläggas att forskningsaktiviteten är hög inom ämnet svenska; så gott som alla disputerade forskare har i dag externa anslag – i av skiftande omfattning – för pågående forskning. Om forskningen i ämnet svenska kan alltså sägas att den allmänt håller mycket hög kvalitet, (se ovan) och att förutsättningarna är goda för att utveckla den ytterligare inom det tredje av ämnets profilområden, språk i undervisningspraktiker.

För både pedagogik och svenska gäller att det möjligen kan uppstå tillhörighetsproblem för den typ av forskning inom ämnena som inte självklart kan rubriceras som utbildningsvetenskap, något som ansvariga instanser också bör uppmärksamma. I båda ämnena förekommer forskning, t.ex. romska studier eller språk i arbetslivet, som inte har någon anknytning till utbildning och undervisningspraktiker.

Det är ingen tvekan om att det valda forskningsområdet står i nära förbindelse med högskolans utbildningar. Lärarutbildningar står för mycket av Södertörns högskolas undervisningsverksamhet, inte minst inom ämnena pedagogik och svenska. Nästan samtliga forskare och lärare inom ämnet har omfattande erfarenhet av lärarutbildning.

Det är inte svårt att se området som en vetenskaplig helhet och det finns många beröringspunkter mellan kritiska studier av utbildning och demokrati och studier av undervisningspraktiker. För didaktisk forskning med sikte på lärarprofessionen ger den kombinationen en utmärkt helhet.

Forskarutbildningsmiljö**Omdöme:** Tillfredsställande

Motivering: Ansökan och intervjuerna visar att de två ämnena pedagogik och svenska idag erbjuder välfungerande och stimulerande forskningsmiljöer. Ämnena driver i dag var sitt seminarium som enligt ansökan både är välbesökta och fungerande. Än viktigare är dock att man håller på att utveckla ett gemensamt högre seminarium i utbildningsvetenskap som med återkommande möten minst en gång i månaden blir en kontinuerlig samlingspunkt för doktoranderna. Därtill finns redan nu ett informellt seminarium för alla de doktorander på hela högskolan som på något sätt arbetar med lärarutbildningsrelaterade ämnen.

Forskningsmiljöerna är relativt små men ändå väl sammanhållna och kombinationen av småskalighet och fokusering kan vara en utmärkt förutsättning för att doktorander relativt lätt ska inlemmas i en forskargemenskap. För att doktorandernas perspektiv inte ska bli alltför begränsat krävs dock att de ges goda ekonomiska och organisatoriska förutsättningar att delta i nationella och internationella konferenser och seminarier. Enligt den information vi fått disponerar varje doktorand 6 500 kronor årligen för sådana externa aktiviteter, och en ökning av medlen till cirka 10 000 kr diskuteras vilket är fullt tillfredsställande.

Den planerade forskarutbildningen innefattar gemensamma obligatoriska kurser om 30 hp och obligatoriska kurser i antingen pedagogik eller svenska om 30 hp, samt 15 hp valbara kurser. Avhandlingsarbetet omfattar alltså 165 hp. Åtminstone de obligatoriska kurserna, om sammanlagt 60 hp, kommer i huvudsak att drivas i seminarieform, vilket ger goda förutsättningar för bra kvalitet. Det främsta redskapet för att hålla samman doktorandutbildning och forskargemenskap efter de gemensamma obligatoriska kurserna är alltså den gemensamma, kontinuerliga seminarieserien. De operativt ansvariga framhöll vid intervjun hur viktigt det var att bygga upp den.

Enligt ansökan är den planerade forskarutbildningen nästan helt och hållet inriktad mot sociokulturella perspektiv och kvalitativa metoder. Tyngdpunkten är rimlig och den enda möjliga med tanke på Södertörns högskolas forskningsprofil, men en forskarutbildning borde också rymma åtminstone en orientering om exempelvis kognitivt inriktade teoribildningar, kvantitativa metoder m.m. Vid intervjuerna var detta något som även de operativt ansvariga instämde i. De sade sig planera en mindre revidering av kursinnehållet i denna riktning och menade att detta förbisetts i ansökan.

När det gäller den fysiska och psykosociala arbetsmiljön så erbjuds alla doktorander en egen arbetsplats med tillgång till dator i anslutning till de disputerade lärarnas och forskarnas arbetsplatser. Detta ger goda yttre förutsättningar för en daglig arbetsmiljö som är en del av en forskningsgemenskap. Av intervjuerna att döma verkar det också finnas goda rutiner för att stödja doktorander som inte blir klara inom anställningstiden såsom stöd för att söka särskilda stipendier, eller inte alltför omfattande undervisningsuppdrag som kan bidra till försörjningen. Infrastrukturen i form av biblioteks- och informationsresurser, publiceringsstöd, språkgranskning och dylikt förefaller också vara tillfredsställande.

Handledarresurser

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: För uppgiften som huvudhandledare för en forskarstuderande krävs minst docentkompetens. I ämnet pedagogik finns i dag två professorer och två docenter, en tredje docent är att förvänta inom en snar framtid. I svenska finns två professorer och tre, snart fyra docenter (ansökan har fått positiva sakkunnigutlåtanden men ännu inte passerat beslutande organ). Det är dock endast en professor i respektive ämne som har gedigen erfarenhet av handleda doktorander

med anknytning till området; i det ena fallet (pedagogik) har professorn fört fram åtta doktorander, i det andra fallet (svenska) har professorn fört fram 14 doktorander. Ingen av de andra forskarna inom det tilltänkta området har som huvudhandledare fört fram en doktorand till disputation. Docenterna i pedagogik saknar erfarenhet av att handleda doktorander överhuvudtaget. Det samma gäller tre av de fyra docenterna i svenska. Två docenter har dock huvudhandlett var sin licentiatavhandling. Erfarenheten av att handleda examensarbeten på magister- eller kandidatnivå är betydligt större, men också på denna punkt redovisar ett par docenter bara någon enstaka insats. I ämnet svenska finns ett handledarkollegium i vilket åtminstone alla forskare med docentkompetens deltagit.

Det är ofrånkomligt att forskare som en längre tid varit verksamma vid Södertörns högskola, där examinationsrätt för forskarutbildning i utbildningsvetenskapliga studier inte funnits, inte heller har kunnat skaffa sig så mycket handledningserfarenhet på forskarnivå. Samtidigt finns en god potential att utveckla utmärkta handledarresurser, med fler docenter under ledning av en erfaren professor. Detta kräver dock att de två professorerna, med stor handledningserfarenhet, systematiskt kan förmedla sin kompetens till andra forskare. Vad vi kan förstå av intervjuerna planeras också ett sådant kollegialt samarbete.

I ansökan nämns också möjligheten att vid behov utnyttja handledarkompetens inom andra ämnen, till exempel litteraturvetenskap, engelska, etnologi, medie- och kommunikationsvetenskap, religionsvetenskap och den praktiska kunskapens teori. På så sätt ökar också den potentiella gruppen verksamma handledare inom forskarutbildningen.

Vid Södertörns högskola ersätts handledning med maximalt 480 klocktimmar för hela studieperioden (vanligen 320 klocktimmar för huvudhandledaren och 160 klocktimmar för biträdande handledare – men andra fördelningar är fullt möjliga). Det svarar väl mot praxis inom svensk forskarutbildning.

Kvalitetssäkring

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Lärosätets kvalitetsarbete ska säkerställa hög kvalitet i forskarutbildningen och på ett allmänt plan har Södertörns högskola ett gott kvalitetssäkringsarbete. Det finns en kvalitetssäkringspolicy och en relativt tydlig ansvarsfördelning mellan olika organ som fakultetsnämnd och styrgrupp för forskarskolor. Doktoranderna är representerade i alla viktigare beredande och beslutande organ: högskolestyrelse, fakultetsnämnd, institutions-, ämnes- och områdesstyrelser. Av intervjuerna att döma fungerar arbetsfördelning och informationsutbyte mellan olika styrande organ mycket bra. Att Södertörns högskola är ganska liten ger också högre organ, upp till högskoleledningen, en möjlighet till ingående kunskap om förhållandena inom olika forskarutbildningar, vilket främjar kvaliteten.

Vid Södertörns högskola ska varje forskarutbildningsområde bilda en forskarskola, ledd av en styrgrupp som har det löpande ansvaret för att upprätthålla kvaliteten i forskarutbildningen. Detta är en god utgångspunkt för kvalitetsarbete då doktorandens tillhörighet till en forskarskola bör underlätta inlemmandet i en forskargemenskap. Detta kan även främja ett närmare samarbete mellan doktorander och bidra till en fortlöpande vetenskaplig diskussion inom gruppen. Det framkom dock vid intervjuerna att begreppet forskarskola används på ett något annorlunda sätt än brukligt i Sverige; forskarskolan är inte fullt så sammanhållen som den brukar vara utan helt enkelt den organisatoriska enhet som samlar upp doktoranderna inom ett område. Med tanke på ämnenas tydliga profilering och de handledande professorernas inriktning tyder ändå det mesta på att doktoranderna kommer att ge

sig i kast med avhandlingsämnen som ligger relativt nära varandra och som möjliggör en fruktbar arbetsgemenskap.

Undervisning i forskarutbildningen kommer i huvudsak att ta formen av seminarier under ledning av lärare, och medel har avsatts för ändamålet i budgeten. Utformningen av både de allmänna och individuella studieplanerna ger ett gott intryck. Både ansökan och intervjuer har dock gett en oklar bild av hur ofta de individuella studieplanerna ska följas upp. Den halvårsuppföljning, som enligt ansökan ändå eftersträvas, är i högsta grad önskvärd. När det gäller doktorandernas rättssäkerhet framkom vid intervjuerna att högskolan har väl utarbetade rutiner för de fall en doktorand önskar byta handledare eller annat missnöje eller missförhållande uppstår.

Ekonomi

Omdöme: Tillfredsställande

Motivering: De ekonomiska planerna är genomtänkta och förtroendeingivande. Av planerade 19 doktorander fram till 2022 ska 15 finansieras av det statliga forskningsanslaget (löner, handledning, lokalkostnad och liknande), det vill säga medel som man kan vara säker på att disponera. Endast för fyra doktorander planeras externfinansiering, och om dessa externfinansierade doktorandanställningar skulle utebli påverkar det inte doktorandgruppens storlek på ett avgörande sätt. Högskolan ger därtill ett särskilt stöd om 500 000 kronor årligen för att finansiera undervisning på doktorandkurser och seminarier (som beskrivs under aspekten Kvalitetssäkring ovan) – den summan bör räcka för att säkerställa det mått av kontinuitet, sammanhang och fortlöpande vetenskaplig diskussion som är nödvändig för forskarutbildningens kvalitet

Samlat omdöme: Tillfredsställande

Motivering: Bedömargruppen rekommenderar UKÄ att ge Södertörns högskola tillstånd att utfärda examen på forskarnivå inom området utbildningsvetenskapliga studier.

Områdets omfattning och avgränsning, såsom det beskrivs i ansökan och utvecklades i intervjuerna, är väl vald. Kraven på en forskningsbaserad lärarutbildning gör området särskilt angeläget, såväl på Södertörns högskola som nationellt. Högskolan har mycket goda förutsättningar att utveckla forskning inom området. De två ämnen som till en början ingår i området, pedagogik och svenska, har som delar av sina forskningsprofiler sedan länge utvecklat forskning av hög relevans för området. På Södertörns högskola har de två ämnena utvecklat en förhållandevis samstämmig syn på forskningsfrågor, teori och metodologi, vilket ger en god utgångspunkt för en relativt sammanhållen forskarutbildning.

Södertörns högskola har sedan tidigare stor erfarenhet av forskarutbildning inom andra områden. Högskolan kan erbjuda en god forskarutbildningsmiljö, med arbetsplatser för doktorander i anslutning till forskarmiljöerna, fungerande seminarier, resurser för externa kontakter och en tydlig och välfungerande ansvarsfördelning för ledning och administration av forskarutbildningen.

Det finns goda förutsättningar att utveckla utmärkta handledarresurser. Inom de båda ämnena finns två professorer med gedigen handledningserfarenhet inom området och därtill 2–4 docenter, som visserligen i dag i stort sett saknar erfarenhet av doktorandhandledning men har hög kompetens att gripa sig an uppgiften.

Södertörns högskola har ett tillfredsställande kvalitetsarbete, och budgetplaneringen för forskarutbildning fram till 2022 är realistisk; de allra flesta av sammanlagt 19 doktorander finansieras av det statliga forskningsanslaget.